

Naujų kaimo plėtros programų sėkmės veiksniai

© 123rf, Manuela Ferreira

Valstybių narių kaimo plėtros programos (KPP) 2014–2020 m. laikotarpiu turėtų būti pagrįstos paklausa, orientuotos į rezultatus, be klaidų ir visiškai integruotos į kitų padalinių paramą kaimo vietovėms. Šie pagrindiniai reikalavimai išdėstyti 2012 m. gruodžio mėn. vykusio aukšto lygio Europos kaimo plėtros tinklo (EKPT) seminario, kuriame ieškota sėkmės veiksnių rengiamoms naujos kartos KPP, išvadose. Kaip esminiai sėkmingo KPP programavimo tikslai EKPT tinklo seminare buvo išskirti „tarpininkavimas inovacijų srityje“, „ekologizavimas“ („žalinimas“), „pasidalijamasis valdymas“ ir „geras valdymas“.

ES kaimo plėtros politikos pasiūlymai 2014–2020 m. laikotarpiui yra pagrįsti ankstesnių programavimo laikotarpių patirtimi ir stiprina kaimo plėtros kaip esminio bendrosios žemės ūkio politikos (BŽŪP) elemento statusą.

Rengiant naujas KPP tenka atsižvelgti į tokias svarbias aplinkybes kaip globalizacijos tendencijos, fiskaliniai ribojimai ir aplinkos tvarumas. Tie aspektai EKPT seminare išskirti kaip ypač verti KPP rengėjų atožvalgos.

Finansuoja:

tapus geriau matomiems ir sumažinus klaidų lygį abi BŽŪP atšakos viena kitą papildys geriau, o visų valstybių narių piliečiams bus užtikrinta įvairiopa KPP veiksmų nauda.

„Turime parengti KPP, pagal kurias būtų nesunku teikti ataskaitas apie patikrinamus rezultatus ir kurios būtų geriau orientuotos į kaimo vietovių poreikius bei tinkamai integruotos su visu kitu finansavimu. KPP rengėjai turėtų ypač siekti sumažinti klaidų lygį.“

Komisijos narys Dacianas Ciološas

Naujų kaimo plėtros programų rengimas

Visos KPP rengimu suinteresuotos šalys pirmiausia paragintotos darbą pradėti kuo anksčiau. DG AGRI atstovai tai pabrėžia kaip sėkmės laidą, todėl jau dirba su valstybėmis narėmis organizuodami seminarus KPP rengėjams jų šalyse. Susitikimų darbotvarkėje numatyta paaiškinti 2014–2020 m. laikotarpiui siūlomas finansinio valdymo priemonės ir naujas administravimo sistemas.

Komisijos atstovams lankantis valstybėse narėse bus aptariami EK pozicijos šalies atžvilgiu dokumentai¹ ir per šiuos aptarimus bus galima pasiaiškinti ir KPP rengimo klausimus. Kiekvienam proceso dalyviui ypač svarbu išvengti bendrų praėjusio KPP laikotarpio problemų ir rasti realistiškus sprendimus, kuriais galima aprėpti skirtingų programavimo užduočių kompleksą.

Seminaro kalbėtojai ir dalyviai (kurių susirinko keli šimtai, tarp jų valdymo institucijų ir mokėjimo agentūrų pareigūnai, Komisijos narys D. Ciološas ir aukšto rango Europos Komisijos pareigūnai) išskyrė KPP rengėjams kylančius iššūkius. Šitaip pripažinta, kad KPP rengimo sėkmės sąlyga – parengti tokias programas, kurios būtų labai naudingos įgyvendinant 2020 m. ES planinius tikslus – pažangų, tvarų ir integracinį augimą.

Komisijos narys D. Ciološas tuos akcentus pakartojo ir paragino dalyvius parengti KPP, kurios aiškiai įrodytų kaimo plėtros politikos pridėtinę vertę tose srityse. Jis pabrėžė, kad rezultatams

Pagrindinės ankstesnių KPP rengimo procesų silpnosios vietos:

- neadekvatus programos rezultatų kiekybinis nustatymas (rodikliai);
- nepakankamas tikslinės srities apibrėžimas siekiant kiekybiškai įvertintų tikslų ir atrenkant geriausios patirties projektus;
- silpnos strategijos ir parinktų veiksmų sąsajos (nevykusi intervencinė (įsikišimo) logika);
- neaiškiai nustatyti plėtros poreikiai KPP vietovėse.

1 Europos Komisija vykdo tarpžinybines konsultacijas tardamasi dėl „pozicijos dokumentų“, kuriais remiantis aptariami konkretūs klausimai, susiję su kaimo plėtros galimybių kiekvienoje valstybėje narėje ypatumais.

Supaprastintos kaimo plėtros programos

KPP sistemų supaprastinimas lieka svarbia programos rengėjų užduotimi. Valstybės narės kviečiamos artimiausiais mėnesiais glaudžiai bendradarbiaujant aptarti su Europos Komisija klausimus, susijusius su KPP programų rengimo ir įgyvendinimo procesų supaprastinimo sistemomis.

Siekiant palengvinti KPP derinimą su bendra strategine programa (BSP) nacionaliniams ir ES lygmenims tikslinga reguliariai palaikyti ryšius ir bendradarbiauti. Supaprastinimo veiksmai, kuriems turi įtakos BSP, turėtų padėti įdiegti patogesnes taikyti taisykles, dėl kurių naujos KPP taptų labiau prieinamos ir suprantamos gavėjams.

EKPT seminario dalyviai akcentavo, kad siekiant supaprastinimo tikslų labai padeda suinteresuotųjų šalių įtraukimas visais KPP programavimo etapais. Kaimo plėtros programų rengimo sėkmė priklauso nuo partnerystės tvirtumo; reikia įdiegti geras valdymo procedūras siekiant užtikrinti sklandžius informacijos mainus didelėje grupėje partnerių, kurie dalyvauja rengiant KPP.

Norint tinkamai išnaudoti sinergijos privalumus ir parengti visapusiškai integruotas programas, pritaikytas nacionaliniams ir regioniniams poreikiams, KPP institucijoms ir jų partneriams iš kitų plėtros programų svarbu koordinuoti bendradarbiavimą ir palaikyti sklandų ryšį.

Jungtinės darbo taisyklės (tvarka) ir bendradarbiavimas atneša ypač daug naudos. Tokios priemonės padeda sukurti ir tobulinti kritinę daugiadisciplinių techninių žinių masę, kurios reikia norint sėkmingai parengti KPP. Norint padidinti skaidrumą ir užtikrinti geresnę politikos, kuri garsėja kaip sudėtinga, supratimą, ypač svarbu palaikyti dialogą su suinteresuotosiomis šalimis. Tokie partnerystės principai yra programai sėkmingai parengti reikalingi gero valdymo principai, kurių laikytis skatina DG AGRI ir Europos kaimo plėtros tinklas.

Ankstyvas suinteresuotųjų šalių įtraukimas į skaidrių sprendimo priėmimo procesų formavimą yra patikrintas būdas vėliau išvengti klaidų rizikos. Kai reikia įveikti programos rengimo iššūkį – suderinti supaprastinimo užduotį su klaidos lygių mažinimo užduotimi, partneriai taip pat gali pateikti vertingų pasiūlymų ir netikėtų rakursų. Pasiekus tokį kompromisą būtų lengviau užtikrinti, pavyzdžiui, kad programoje būtų nustatytos gavėjams suprantamos paprastos tinkamumo sąlygos. Turėtų būti vengiama sudėtingų sąlygų. Supaprastinus sistemas bus geriau vykdomos tinkamumo sąlygos ir sumažės klaidų lygis.

Kaimo plėtros programos be klaidų

2007–2013 m. laikotarpiu KPP klaidų lygiai pasiekė nepriimtina ribą. Todėl naujų KPP rengėjai turi rūpestingiau nei anksčiau apsvastyti galimų klaidų priežastis ir procedūras, kurias galima įdiegti norint išvengti problemų audito metu.

KPP klaidų lygių mažinimas ypač aktualus norint užtikrinti kaimo plėtros politikos ir jos programų kokybę. Viešųjų lėšų apsauga ir užtikrinimas, kad KPP veiklą valstybės narės piliečiai laikytų patikima, nurodytas kaip esminis sėkmingo programavimo prioritetas. Svarbus išėities taškas – užtikrinti, kad visi KPP veiksmų ir KPP rėmimo pasiūlymai remtųsi tikslia ir patvirtinta paklausa.

Naujų KPP finansinės ribos bus sutaromos pagal priemonę (t. y. ne pagal kryptį, kaip buvo anksčiau). Todėl dar svarbiau rūpestingai ir realistiškai įvertinti faktinę paklausą, kurios, tikėtina, gali būti kiekvienai priemonės siūlomai veiklai. Todėl norint sukaupti informaciją ir nustatyti tikrus paklausos lygius ypač svarbu gerai padirbėti renkant stiprumo, silpnumo, galimybių ir grėsmių (SSGG, angl. SWOT) analizės turinį.

Gerai išanalizavus paklausą sumažėja galimybė, kad dėl nepakankamo skaičiaus patvirtintų projektų kaimo plėtros programos lėšas teks naudoti veiklai, kuri nėra tinkama.

Todėl siekiant sėkmingai parengti KPP orientuojantis į paklausą, negana tenkintis tradiciniais paklausos rodikliais, tokiais kaip nedarbo lygiai, BVP duomenys, prioritetinės rūšys ir t. t. Analizuojant paklausą kokybiniu aspektu reikėtų įvertinti vietovės įsisavinimo gebėjimą kiekvieno priemonės lygmeniu pasiūlyto KPP veiksmo atveju.

Ex-ante vertinant įsisavinimo gebėjimą galima atsižvelgti į tokius veiksnius kaip bendro finansavimo iš įvairių tikslinių grupių potencialo prognozės, tikslinių grupių motyvacija dalyvauti KPP rėmimo schemose ir kiti aspektai, pavyzdžiui, įgūdžiai arba infrastruktūra, kurie gali (teigiamai ar neigiamai) paveikti įsisavinimo gebėjimą ir su juo susijusią KPP lėšų paklausą vietovėje.

Mokėjimo agentūros privalo patvirtinti, kad KPP priemonių pasirinkimas ir forma nekelia klaidų rizikos. Taigi skatintinas toks programavimo proceso valdymas, kurį pasidalijamuoju būdu vykdo valdymo institucijos, mokėjimo agentūros ir kitos atitinkamos suinteresuotosios šalys, nes jį taikant apdairiai ir pragmatiškai didėja galimybė parengti sėkmingą KPP.

Kaimo plėtros programos kontrolė

Kitas tikslas, kurio siekia programų rengėjai norėdami sumažinti klaidos galimybes, yra suformuoti patikimas procedūras, kuriomis būtų galima atsekti KPP veiksmų įgyvendinimą. Tai taikytina išlaidų kontrolei ir tikrinimui, ar lėšos išleistos tam, kam numatyta. Veiksmingą kontrolę privaloma parengti siekiant šių dviejų tikslų:

- užtikrinti tinkamų projektų, kurie atitinka didelę paklausą ir drauge turi potencialo būti naudingi siekiant KPP tikslų, atranką, ir
- stebėti patvirtintų projektų vykdymą ir taip įsitikinti, kad juose neatsiranda klaidų.

Tokiai kontrolei reikia ne tik sukurti patikimas ir skaidrias procedūras. KPP rengimo sėkmei dar reikia užtikrinti, kad tinkamu laiku pakaktų įgūdžių ir pajėgumo tą kontrolę efektyviai administruoti.

EKPT seminare nesyk pabrėžta, kad svarbus KPP parengimo sėkmės laidas yra turėti gerų įgūdžių kompleksą ir KPP paramos tikslinio orientavimo bei atsekimo sistemas.

Stebėseną ir vertinimas

Stengtasi patobulinti stebėsenos ir vertimo metodus. Labiau akcentuojant atsiskaitymą už kaimo plėtros politiką bus lengviau suformuoti labiau į rezultatus orientuotus ir paaiškinamus KPP veiksmus. Šiuo principu vadovautis galima tik tuo

atveju, jei pažangai matuoti naudojami patikimi atnaujinti pradiniai duomenys. Pradinių duomenų rinkimo modelių, naudotų rengiant ankstesnes KPP, kokybė laikoma prasta ir tobulintina.

Pradinių duomenų rinkimas turi būti neatsiejama stiprumo, silpnumo, galimybių ir grėsmių (SWOT) analizės dalimi. Programuotojai dabar turi atsižvelgti ir į poreikį susieti pakankamai informacijos apie paskutines KPP horizontaliųjų prioritetų (veiksmų klimato srityje, aplinkos ir inovacijų) aktualijas.

Tos horizontaliosios (esminės) temos atitinka ES ekonomikos augimo ir gerovės strategijos „Europa 2020“ aukšto lygio tikslus visose valstybėse narėse. Turi būti įmanoma pagal KPP reguliariai atsiskaityti apie programų įnašą įgyvendinant klimato, aplinkos ir inovacijų darbotvarkes. Išsami kiekvienos KPP vietovės poreikių analizė aplinkos valdymo, paramos inovacijoms ir (prisitaikymo ir švelninimo) veiksmų klimato srityje yra itin svarbi sąlyga norint sėkmingai rengti KPP.

KPP rengėjai taip pat turėtų užtikrinti, kad veiktų taikyti patogios procedūros, kuriomis kontroliuojamas visų priemonių pajėgumas nukreipti finansavimą į projektus, kurie papildo horizontaliąsias (esmines) temas. EKPT seminaro dalyviai atkreipė

dėmesį į naujos politikos lankstumą skatinant jungti paramą iš daugiau nei vienos priemonės. Toks lankstumas sukuria galimybių kurti pridėtinę vertę ir daryti didinamąjį poveikį horizontaliųjų temų atžvilgiu ir siekiant visų kitų priemonės tikslų.

Kaimo plėtros programos planavimas

Todėl visus tuos svarbius KPP veiksmus tikslinga į programos rengimą įtraukti kuo anksčiau. Planavimo priemonės gali padėti susidėlioti ir valdyti skirtingus programos rengimo procesų etapus. Toks parengiamasis darbas taip pat gali būti naudingas valstybėms narėms koordinuojant lygiagrečiai vykdomą aukštesnio lygio partnerystės susitarimų turinio kūrimo darbą.

Pasamdant *ex-ante* vertintojus, kurie nuo pradžios reguliariai dalyvautų KPP rengimo procese, būtų galima padidinti efektyvumą ir gauti kitos naudos.

Seminaro darbo grupių ataskaitos

EKPT seminaro dalyviai ne tik pateikė išdėstytais bendro pobūdžio išvadas, bet ir nuodugniau panagrinėjo kai kuriuos konkrečius sėkmingo KPP rengimo aspektus.

Siekiant išgryninti KPP rengėjams žinotiną informaciją, seminare buvo suburtos darbo grupės, svarščiusios kaip:

- stiprinti horizontaliąsias (esmines) temas, susijusias su inovacijomis, veiksmais klimato srityje ir aplinka;
- užtikrinti gerą programavimo proceso valdymą (svarstytas taip pat ryšių palaikymo („tinklinimo“) vaidmuo ir veiksmingas pasidalijamasis programavimo užduočių valdymas);
- tobulinti KPP stebėsenos ir vertinimo sistemą;
- teritorinėms suinteresuotosioms šalims, taikančioms LEADER metodiką, lengviau tarpusavyje palaikyti ryšius.

Žinių perdavimo ir inovacijų naujosiose KPP skatinimą svarščiusios darbo grupės išvados

Inovacijos ir su jomis susijęs žinių perdavimas yra gyvybiškai būtinos Europos kaimų vietovių plėtros priemonės. Į šią realliją atsižvelgta pasiūlant į valstybių narių 2014–2020 m. KPP įtraukti paramą inovacijoms kaip vieną iš horizontaliųjų temų.

Todėl vykdamas kaimo plėtrą inovacijų jokia būdu nederėtų laikyti elito reikalu. Nauji požiūriai į verslo veiklų plėtrą, aplinkos išteklių valdymą ir (arba) vietos bendruomenių veiksmus yra aktualūs ir pasiekiami visiems, kuriems rūpi Europos kaimiškosios vietovės. Be to, KPP rengėjams ir toliau reikia ieškoti, kokias procesų ir procedūrų inovacijas būtų galima pritaikyti KPP.

© 123rf, Pires

KPP rengėjams pavesta sukurti paramos sistemas, kurios būtų veiksmingi tarpininkai visokio pobūdžio inovacijų srityse ir skatintų su tuo susijusį žinių perdavimą. Visos PKK priemonės turi būti sukurtos taip, kad teiktų pirmenybę inovatyviems sprendimams ir juos atpažintų; numatoma, kad KPP priemonės, kuriomis finansuojamas bendradarbiavimas, konsultacinės ir aktyvios veiklos skatinimo paslaugos, taip pat techninė pagalba, taps svarbiausiu inovacijų rėmimo šaltiniu.

Tų priemonių paklausos analizėje, atrankos kriterijuose ir stebėsenos procedūrose privaloma kreipti ypatingą dėmesį į kelis veiksnius. Pirma, reikia pasirūpinti įtraukti į programą papildomą paramą inovacijoms kaimo vietovėse ir išvengti pastangų dubliavimo. Tuo tikslu reikia žinoti apie kitą inovacijų finansavimą (įskaitant Europos struktūrinių ir investicinių fondų (ESI fondų), Europos bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos „Horizontas 2020“ ir (arba) kitų pagalbos šaltinių paramą) ir bendradarbiauti su jo teikėjais.

KPP rengėjai turėtų užtikrinti patikrintų procedūrų įdiegimą, kad su inovacijomis susijusios KPP lėšos būtų nukreipiamos į vertę kuriančius projektus. Atrankos ir nukreipimo procesai turėtų būti tinkami tam, kad KPP parama būtų nukreipiama į KPP strateginių tikslų įgyvendinimą. Juos reikėtų panaudoti kaip filtrą, kad konkrečioje KPP teritorijoje nebūtų „išradinėjami dviračiai“.

Integruojant į programą inovacijas ne mažiau svarbu atsižvelgti į rizikos valdymą. Rizika yra neatsiejamas visų inovacijų rėmimo schemų elementas. Geras proceso projektavimas gali padėti suvaldyti riziką; ir EKPT seminaro dalyviai pabrėžė, kad itin svarbus vaidmuo tenka nuostatoms, pagal kurias nustatomos veiklos pasiekimų etapinės gairės (angl. *milestones*). Tokiomis nuostatomis inovacijų projektų finansavimo įgyvendinimui skatinama taikyti „žingsnis po žingsnio“ modelius; taip jomis galima kontroliuoti bendro finansavimo skyrimą projektams, kuriuose slypi didelis potencialas ir sykiu didesnė rizika.

Inovacijų darbo grupėje dirbusių seminaro dalyvių pasisakymuose nuskambėjo ir mintis, kad valstybė narė kaip priemonę, kuri padeda valdyti riziką, gali panaudoti Garantijų fondą. Iš esmės buvo sutarta, kad stebint ir vertinant inovacijų projektus reikėtų nepamiršti, kad „nesėkmė“ galėtų tapti naudinga pamoka rengiant plėtros veiksmus ateityje. Taip pat darbo grupėje sutarta, kad reikėtų vengti į programą įtraukti kontraproduktyvias procedūras (pavyzdžiui, reikalavimą, kad būtų sugrąžinta „nenuisėkusiems“ inovacijų projektams skirta KPP pagalba), nes jos galėtų atgrasyti nuo inovacijų ir mažinti KPP paklausą.

KPP rengėjai galėtų daug pasimokyti iš patirties sukauptos per pastarąjį programavimo laikotarpį. Remdamasi tokia patirtimi, EKPT žinių perdavimo ir inovacijų iniciatyvinė grupė apibendrinė įgytą supratimą, kaip žinių perdavimą ir inovacijas naujose KPP ateityje įgyvendinti efektyviau².

Priminimai KPP rengėjams apie žinių perdavimo ir inovacijų rėmimą:

- suprasti realų inovacijų rėmimo paklausos mastą KPP teritorijoje;
- drąsinti produktyvų ryšių palaikymą („tinklinimą“), kuris naudingas tarpininkaujant inovacijų srityje;
- palaikyti kanalus, kuriais informacija „iš apačios“ galėtų pasiekti „viršų“, kad būtų tiriamos ir siūlomos inovacijų galimybės;
- vengti inovacijų apibrėžimo; vietoj to, orientuotis į inovacijų procesų formavimą;
- numatyti lankstumą, kad būtų galima naudojant kompetencijų kompleksą jungti skirtingus paramos tipus (finansavimą ir (arba) kitus);
- skatinti iniciatyvių vietos gyventojų (kurie galėtų „užvesti“ veiklą) įtraukimą. Tie konsultantai ir inovacijų tarpininkai turėtų būti gerai apmokyti;
- atpažinti riziką ir įdiegti sistemas, kurios būtų naudojamos nesėkmėms suvaldyti.

2 Daugiau apie EKPT darbą skatinant žinių perdavimą ir inovacijas:

http://enrd.ec.europa.eu/themes/research-and-innovation-gateway-development/kt-innovation/en/kt-innovation_en.cfm

Aplinkos ir klimato klausimų integravimą į naująsias KPP svarsčiųios darbo grupės išvados

Didžioji dauguma ES aplinkos išteklių yra Europos kaimo vietovėse. Joms taip pat tenka labai svarbus vaidmuo padedant Europai įvykdyti pasaulinio lygmens įsipareigojimus dėl veiksmų klimato srityje. Kaimo vietovėse galimos labai įvairios plėtros galimybės (nuo tvaraus požiūrio iki aplinkos valdymo iki aplinkos valdymo), taip pat veiksmai klimato srityje, susieti tiek su klimato kaitos švelninimu, tiek su prisitaikymu prie jos. Todėl visose naujosiose KPP buvo iniciatyviai skatinama parama projektams, kuriais pozityviai prisidedama siekiant valstybių narių aplinkos ir klimato tikslų, ir jiems skiriama pirmenybė.

Visose priemonėse reikia skirti deramą vietą aplinkai ir klimatui, nes tai yra 2014–2020 m. KPP horizontaliosios temos. EKPT seminaro dalyviai tai akcentavo teigdami, kad naujosiose KPP „neturėtų būti žaliųjų ar klimato paribių – tos temos turi būti esminės ir horizontalios“. Tai reiškia, kad atitinkamai parengtos turėtų būti visos KPP priemonės. Todėl rengiant programas reikia rūpestingai pasverti kiekvieno priemonės veiksmo potencialą pasiekti su aplinka ir klimatu susijusių rezultatų.

Šių horizontaliųjų temų svarbos mastą rodo tai, kad esama specialių konkrečiai ekosistemoms (4 prioritetas) ir išteklių naudojimo efektyvumui bei klimatui (5 prioritetas) skirtų KPP priemonių. Tikimasi, kad tos priemonės taps reikšmingais „žaliojo“ finansavimo šaltiniais, todėl KPP rengėjai turėtų užtikrinti, kad galimybė vykdyti ekologizavimą („žalinimą“) būtų ir visų kitų priemonių paramos rinkinių elementu. Naujos kaimo plėtrai taikytinos teisinės sistemos pasiūlymuose KPP rengėjams suteikta daug lankstumo, kad jie kūrybingai užtikrintų šio pirmaeilio principo taikymą.

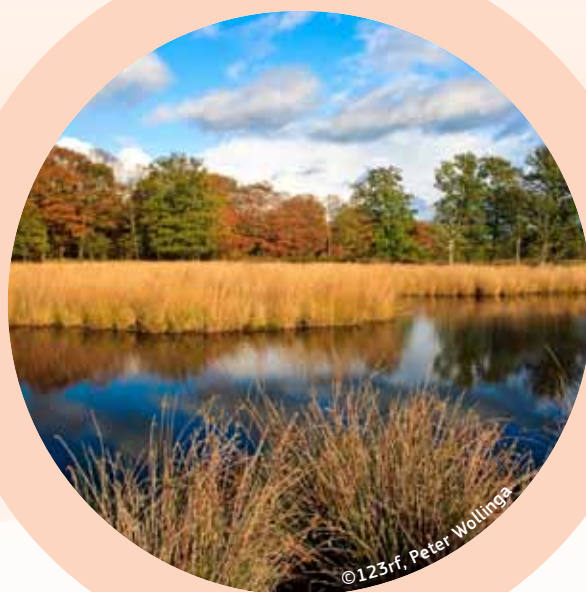
Kadangi aplinkos ir klimato klausimai KPP rengėjams tokie svarbūs, vertinant *ex ante* reikėtų ypatingą dėmesį kreipti į saugumo aplinkai lygį, kuris buvo ir gali būti pasiektas kiekviena priemone, pasiūlyta kiekvienoje kaimo plėtros programoje.

Sėkmingai į programą įtraukus paramą aplinkai ir klimatui būtų prisidėta prie pagrindinių bendrųjų tikslų – parengti KPP, kurios būtų pagrįstos paklausa ir orientuotos į rezultatus, be klaidų ir visiškai integruotos. Tai galima pasiekti, jei per visą KPP būvio ciklą sudaromi kiek įmanoma nuoseklesni planai.

Atliekant SWOT analizę pirmiausia reikia atsižvelgti į „žaliuosius tikslus“. Taikant ekologizavimo („žalinimo“) procesus, priemonės parama taip pat turėtų būti nukreipta į patvirtintus aplinkos ir klimato srities poreikius pagal atrankos kriterijus ir kitas įgyvendinimo priemones. Be to, reikėtų sustiprinti su tomis horizontaliosiomis temomis susijusį atsisakymą, kad būtų pateiktas įrodymas apie pasiektus visų priemonių „žaliuosius“ rezultatus.

Labai svarbu pirmiausia atlikti patikimą KPP teritorijos aplinkos konteksto analizę. Tai padės priimti aiškesnius ir pagrįstus sprendimus dėl sričių, kurioms labiausiai reikia skirtingų tipų aplinkos valdymo paramos ir paramos veiksams klimato srityje. Poreikių analizės išvados taip užtikrina pradinių duomenų rinkinius, pagal kuriuos galima matuoti KPP pažangą. Jos taip pat aiškiau parodo, kokia galimo finansavimo paklausa, ir padeda nustatyti rezultatų tikslus.

Skatintinas konkretus priemonių orientavimas, kad būtų pasiekta daugiau nei taikant „viskam po truputį“ ar „pavienių šūvių“ principus. Atrankos kriterijai turi būti tinkamai ir prasmingais naudojami norint, kad KPP finansavimas būtų skirtas nustatytiems poreikiams patenkinti ir su jais susijusiems rezultatų tikslams pasiekti.

©123rf, Peter Wollings

EKPT aplinkos paslaugų iniciatyvinė grupė parengė gaires ir atvejų tyrimų pavyzdžius, kur išdėstyta kaip tai padaryti praktiškai³. Seminaro dalyviai išklausė pagrindines iniciatyvinės grupės išvadas, kurios buvo papildytos kitais praktiniais patarimais apie KPP lėšų orientavimo į klimato „karštuosius taškus“ metodiką (naudojant projekte „Oscar“ parengtas programavimo priemones, žr. <http://sitem.herts.ac.uk/aeru/oscar/index.htm>).

Darbo grupės ir seminaro dalyviai aptarė, kokių pranašumų turi orientavimasis į horizontaliųjų temų tikslus naudojant priemonės lygmens paramos derinius. Daugiausia pritarimo susilaukė sinerginiai kompleksai, kurie sudaryti taip, kad KPP veiksmai kurtų pridėtinę vertę turinčius aplinkos rezultatus; jie laikyti įgyvendinamais, jei yra suprogramuoti tinkamai ir pakankamai iš anksto. Kaip priemonė geriau užtikrinti KPP paramos rezultatų ilgalaikiškumą, skatintina į kompleksus su „kieta“ parama kapitaliniams darbams ir (arba) aplinkos valdymui įtraukti „švelnią“ paramą, t. y. aktyvios veiklos skatinimą, mokymą, gebėjimų stiprinimą, bendradarbiavimą ir pan.

Pavyzdžiui, nereikėtų nuvertinti investavimo į veiksmus klimato srityje priemones ir aplinkos paslaugų teikimo vaidmens, nors praeityje ši sąsaja buvo vertinama pernelyg menkai. Investavimo priemonės gali būti derinamos su agrarinės aplinkosaugos priemonėmis siekiant padidinti konkurencingumą ūkių lygmeniu ir pasiekti abipusiai naudingų sprendimų.

Tai, kad reikia rengti KPP, kurios labiau orientuotos į rezultatus, reiškia, kad visose KPP turėtų būti parengtos tinkamos sistemos, kuriomis būtų galima pamatuoti ir paaiškinti, kaip KPP prisideda siekiant aplinkos ir klimato tikslų. Tam reikia nustatyti tikslus pradinius duomenis ir gali prireikti į programą įtraukti gavėjų ir visų KPP priemonių administratorių vykdomą aplinkos stebėjimo pajėgumų stiprinimą.

Norint į programą sėkmingiau įtraukti paramos ekologizavimą („žalinimą“) visuose KPP būvio ciklo etapuose reikia laikytis nuoseklumo. KPP ekologizavimo veiksmai turi būti nuoseklūs ir sujungti su kita finansavimo parama, kurią galima gauti KPP teritorijoje.

Kai skiriamos ESI fondų lėšos, visada privaloma atsižvelgti į aktualius aplinkos ir klimato srities klausimus. Rengiant KPP reikės sėkmingo koordinavimo su tomis kitomis ES rėmimo priemonėmis. Rengiant KPP reikėtų užtikrinti, kad KPP priemonių, nukreiptų į spragas, kurioms visiškai pašalinti gali nepakakti kito finansavimo, potencialas būtų maksimaliai išnaudotas. Panašiai ir kitos lėšos gali būti naudojamos tam, kad padidintų KPP veiksmų pridėtinę vertę įvairiose aplinkos srityse. Reikėtų išvengti su dvigubu finansavimu susijusios rizikos. EKPT seminare nurodytos sritys, kurios ypač tinka rengiant integruotą Bendrą strateginę programą: transportas ir energijos naudojimas kaimo vietovėse, miesto ir kaimo bendradarbiavimo veiksmai.

Priminimai KPP rengėjams apie aplinkos valdymą ir klimatą:

- užtikrinti, kad SWOT analizė taptų išsamia aplinkos valdymo poreikių ir su jais susijusių paramos galimybių KPP teritorijoje analize;
- visose priemonėse naudoti atrankos kriterijus taip, kad pirmenybė būtų teikiama projektams, kuriais pozityviai prisidedama siekiant horizontaliųjų temų tikslų;
- nukreipti KPP paramą projektams, kuriais patenkinama pripažinta paklausa;
- jungti priemonių paramą į kompleksus, kuriais būtų maksimaliai padidintas KPP potencialas;
- visose priemonėse programuojant „žaliąją“ paramą laikytis principo „orientuotis į rezultatus“;
- visų KPP suinteresuotųjų šalių turimi stebėsenos pajėgumai turėtų atitikti KPP stebėsenos poreikius;
- jungti KPP paramą su kita atitinkama teritorine parama.

3 Daugiau apie EKPT darbą skatinant aplinkos paslaugas:

http://enrd.ec.europa.eu/themes/environment/environmental-services/en/environmental-services_en.cfm

Veiksmingą pasidalijamąjį valdymą svarsčiusios darbo grupės rezultatai

Būtina sėkmingo programavimo sąlyga yra veiksmingas valdymo institucijų, mokėjimo agentūrų, sertifikavimo įstaigų ir kitų oficialius KPP įgyvendinimo įgaliojimus turinčių įstaigų tarpusavio koordinavimas ir bendradarbiavimas.

Daugeliui suinteresuotųjų šalių būtų įvairiapusė naudingos funkciškai visiškai pasidalytos valdymo sistemos. EKPT seminaro dalyviai sutarė, kad visi, kas dalyvauja administruojant KPP, gali gauti naudos iš didesnio veiksmingumo, kuris atsiranda, kai darbo stilius yra bendradarbiaujamojo pobūdžio. Taip pat plačiai pripažinta, kad tų pasidalintų procedūrų nauda atsveria pradines darbo sąnaudas, kurių reikia išbandant ir derinant sėkmingus bendradarbiaujamojo valdymo metodus.

Ir šiuo atveju, kai į programą įtraukiamos pasidalintos KPP valdymo procedūros, itin svarbus sėkmės veiksnys yra nuoseklumas. Tas nuoseklumas svarbus finansiniam administravimui, IT sistemoms, auditui ir patikrinimams. Nuoseklumą sustiprinti padės sisteminis pokytis 2014–2020 m. laikotarpiu: kiekvienoje valstybėje ar regione abu ramsčius aptarnaus vienintelė mokėjimo agentūra.

Procedūros, kurios užtikrintų nuoseklų pasidalijamąjį KPP valdymą, diegiamos tam, kad visiems suinteresuotiems administratoriams būtų lengviau išlaikyti dėmesį tam pačiam plėtros prioritetų rinkiniui. KPP yra plėtros priemonės, tad visos valdymo sistema suinteresuotos šalys turėtų nuosekliai taikyti tai, ką jos žino apie savo pagrindinę paskirtį – kaip jos gali padėti KPP pasiekti strateginius tikslus.

KPP pasidalijamasis valdymas suteikia naudingų galimybių, kuriomis galima pagerinti KPP veiksmų efektyvumą. Kombinuoti darbo metodai turėtų užtikrinti kompromisą tarp KPP intervencinės logikos ir būtinybės išvengti klaidų. Taikant tokį modelį pabrėžiamas šalių, suinteresuotų kaimo plėtros programomis, gebėjimas užtikrinti, kad pinigai būtų išleisti tam, kam numatyta.

2014–2020 m. laikotarpio KPP pasidalyto administravimo sistemų pritaikymas intervencinei logikai turi vykti skirtingais lygmenimis. Tai turi būti daroma priemonės lygmeniu, nes artėjančio programos laikotarpio finansinis planavimas ir vykdymas turi būti aiškiai pagrįstas konkrečiu ir bendru KPP prioritetų supratimu, taip pat bendrų rodiklių rinkiniu kiekvienai priemonei.

Tinkamai pradėjus pasidalijamąjį administravimą priemonės lygmeniu vėliau bus lengviau vykdyti pasidalijamąjį valdymą visais aukštesniais KPP administravimo sistemos lygmenimis. Reikėtų atkreipti dėmesį į visas naujas priemonės lygmens administracines taisykles, pavyzdžiui, tas, kurios susijusios su naujų finansinių priemonių pasidalijamuoju valdymu⁴ arba su priemonės paramos kompleksais, arba su KPP paprogramiais.

Taigi ankstyvuju etapu sukurtos jungtinės darbo procedūros valdymo institucijoms, mokėjimo agentūroms, tarpininkams ir sertifikavimo įstaigoms būtų gera paspartis siekiant sėkmingai parengti programą. Anksti pradėti ypač naudinga tam, kad į pasidalijamąjį valdymą ir į su juo susijusių KPP procesų nuosavybę būtų galima atsižvelgti rengiant partnerystės susitarimus, nustatant prioritetus ir rodiklius.

Priminimai KPP rengėjams apie pasidalijamąjį valdymą:

- pradėti iš anksto ir išbandyti pasidalijamojo valdymo sistemas, kurios veiksmingos ir įtraukia daugiau šalių;
- užtikrinti, kad visi proceso dalyviai suprastų savo vaidmenį padedant KPP siekti tikslų;
- užtikrinti, kad visi proceso dalyviai suprastų, kam (ir kodėl) numatyta išleisti pinigus;
- valdymo institucijoms ir mokėjimo agentūroms reikia kartu atlikti visų pasiūlytų KPP priemonių *ex ante* vertinimą siekiant patikrinti, ar priemonės ir priemonių rezultatai gali būti patikrinami ir kontroliuojami, ir tai įrodyti.

4 Leidinyje „EU Rural Review“ Nr. 13 išdėstyti patarimai ir gairės dėl KPP finansinių priemonių: http://enrd.ec.europa.eu/publications-and-media/eu-rural-review/en/eu-rural-review_en.cfm

Geram valdymui rengiant kaimo plėtros programas skirtos darbo grupės išvados

Partneriško darbo, kaip veiksmingos KPP rengimo sėkmei tinkamos priemonės, aktualumas ir potencialas nesiliaus augęs. Todėl visiems KPP partneriams svarbu suprasti ES kaimo plėtros politikos valdymo taisykles ir norminę bazę, dėl kurių sutars valstybės narės. Tai ypač aktualu kalbant apie KPP rengimo procedūras ir partnerystės susitarimus.

Todėl gero valdymo vykdant KPP partnerystę principai turi būti suplanuoti, sutarti ir įtraukti į programą 2013 metais. Gero valdymo procedūrų įtraukimo į programą tikslas yra orientuotis į pridėtinę vertę (ir ją pasinaudoti), kurią galima pasiekti dirbant partnerystės principu, kuriuo siekiama stiprinti KPP veiksmų daugiapakopę nuosavybę ir paramą jiems.

Įtraukus visas suinteresuotąsias šalis į visą KPP būvio ciklą galima sukaupti naudingų žinių. Todėl siekiant gero valdymo reikėtų stengti sukurti partneriško darbo struktūras, kurios galėtų atnešti veiksmingų rezultatų ne tik parengiamuoju etapu, bet ir visais KPP įgyvendinimo ir įvertinimo etapais.

Gero valdymo principų įtraukimas į visus KPP būvio ciklo etapus padės užtikrinti suinteresuotųjų šalių dalyvavimą įgyvendinimo etapais (vykdant projektų atranką ir renkant bei analizuojant stebėsenos duomenis). Be to, įvertinimo procesų metu tai gali sukurti papildomą vertę, kuri gali turėti įtakos programos strateginei kryptiai ir jos veikimo procedūroms.

Aktyvus suinteresuotųjų šalių įtraukimas yra kaimo plėtros politikos sėkmės sąlyga.

Atsirinkus patį naudingiausią partnerių ratą bus daug lengviau pasiekti gero valdymo tikslų. Įtraukiant viešojo, privačiojo ir pilietinės visuomenės sektorių partnerius taip pat svarbu išlaikyti pusiausvyrą. Reikia nustatyti skaidrumo procedūras, kad būtų išvengta galimo disbalanso rizikos.

Bendrujų nuostatų reglamento pasiūlymo 5 straipsnyje išvardijami pagrindinės partnerių, kuriuos tikslinga įtraukti į partnerystės susitarimą ir programos parengimą, kategorijos: kompetentingos regioninės, vietos, miesto ir kitos viešosios institucijos; ekonominiai ir socialiniai partneriai; pilietinei visuomenei atstovaujanti organizacijos, įskaitant aplinkos srities partnerius, nevyriausybinės organizacijos ir organizacijos, atsakingas už lygybės ir nediskriminavimo užtikrinimą.

Norint taikyti gero valdymo modelius reikia oficialiai įtvirtinti partnerių bendradarbiavimo procedūras. Oficialios partnerystės taisyklės (tvarka) numatomos kaip naujas 2014–2020 m. KPP juridinis reikalavimas ir Europos Komisija rengia bendrą elgesio kodeksą, kuriame bus sukonkretinta, kaip valstybės narės gali įgyvendinti Bendrujų nuostatų reglamento 5 straipsnyje išdėstytus principus⁵.

EKPT seminaro dalyviai buvo informuoti apie elgesio kodeksą ir apie tai, kaip jame akcentuojama konsultavimosi ir komunikacijos priemonių svarba įgyvendinant gero valdymo modelius. EKPT seminaro diskusijose atkreiptas dėmesys į tai, kad KPP rengėjai turėtų stengtis konsultuotis ir ryšius palaikyti taip, kad lėšų paskirstymo skirtingiems KPP veiksams ar gavėjams klausimai nebūtų vienintelė tema.

Gero valdymo modeliams įgyvendinti reikia konsultuotis ir palaikyti ryšius su partneriais ir tarpusavyje siekiant pirmiausia išsiaiškinti pagrindinius toje teritorijoje kylančius kaimo plėtros iššūkius ir galimybes. Tada galėtų vykti dialogas dėl skiriamo finansavimo sprendimų siekiant orientuotis į veiksmus, kuriais apibrėžti poreikiai ir paklausa būtų tenkinami informacija pagrįstu būdu.

Kai rengiamos naujos KPP, valstybės narės, norėdamos pasinaudoti „konsultacijų platformomis“, gali gauti techninę pagalbą iš dabartinio 2007–2013 m. KPP biudžeto. Tikimasi, kad ir 2014–2020 m. laikotarpiu bus numatytas techninės pagalbos finansavimas, kad visais kaimo plėtros programų būvio ciklo etapais būtų prieinama partnerystės stiprinimo pagalba.

5 Kita naudinga informacija apie elgesio kodekso turinį paašikinta Europos Komisijos tarnybų darbiniam dokumente: <http://ec.europa.eu/esf/main.jsp?catId=67&langId=en&newsId=7956>

Paminėtinos kaimo plėtros programoms skirtos konsultacijų platformos bus Stebėsenos komitetas ir Kaimo tinklas nacionaliniu ar regioniniu lygmeniu. EKPT seminaro dalyviai susipažino, kaip konsultacijų platformos, kuriose narystė nėra ribojama, gali suteikti galimybių atsiverti plačiau, nei tai leistų griežti oficialūs partnerystės modeliai. Lankstumas laikytas naudinga nuostata siekiant paskatinti didesnę kritinę techninių žinių masę KPP valdymo struktūroje.

Seminare taip pat pažymėta, kad gero valdymo modeliams labai naudingi nuolatiniai gerosios patirties mainai tarp partnerių. KPP rengėjai, norėdami atlikti tas žinių perdavimo užduotis, turėtų objektyviai išanalizuoti esamų ryšių palaikymo („tinklinimo“) struktūrų potencialą. Rengiant KPP galima siekti, kad 2014–2020 m. laikotarpio pradžiai jau egzistuočių pritaikytos ryšių palaikymo struktūros.

Socialiniai tinklai ir kitos komunikacijos priemonės sudaro sąlygas stiprinti dialogą ir įtraukti suinteresuotąsias šalis į KPP rengimo procesus.

Siekiant aprėpti platų kaimo plėtros programomis suinteresuotų šalių ratą svarbiomis konsultacijų platformomis gali tapti nacionaliniai kaimo tinklai (NKT)⁶. Vienas iš NKT vaidmenų yra padėti populiariai išaiškinti galimai sudėtingą kalbėseną ir sąvokas įvairioms suinteresuotosioms šalims, kad jos suprastų, apie ką kalbama, ir susietų tai su savo realijomis.

Priminimai KPP rengėjams apie gero valdymo principus:

- partnerystės modeliai prideda vertės KPP veiksmams;
- Kaimo plėtros programoms partnerystės taisyklės [tvarka] turi būti oficialiai įtvirtintos naudojant elgesio kodeksą;
- anksti investavus į konsultacijas ir ryšių palaikymą galima tikėtis sutaupyti rengiant programą;
- gero valdymo įgyvendinimo pavyzdys – nustatyti KPP projektų ir KPP valdymo gerosios patirties pavyzdžius ir keistis apie juos informacija;
- esamos ryšių palaikymo struktūros gali būti įtrauktos į programą siekiant sustiprinti jų strateginį potencialą;
- vertinimo procesai (*ex ante*, einamasis vertinimas, *ex post*) turėtų būti įtraukti į programą, kad būtų galima įvertinti, kaip veikia kiekviena KPP partnerystė.

Naujų KPP stebėsenai ir vertinimui skirtos darbo grupės išvados

Įtraukus į programą sėkmingas stebėsenos ir vertinimo (SV) sistemas bus gerokai padidinta bendros KPP veiksmų sėkmės tikimybė. Todėl rengiant programą reikėtų numatyti, kad SV reiškia ne vieną atsiskaitymą apie rezultatus, ir pabrėžti, kad SV yra būtini siekiant gauti itin svarbių duomenų, kurių reikia norint kaimo plėtros programoms duoti kryptį ir didinti jų rezultatyvumą.

Tie principai pabrėžiami 2014–2020 m. ES kaimo plėtros politikos pasiūlymuose. Kaimo plėtros politikoje labiau akcentuojant SV, siekiama padėti valstybėms narėms pasiekti, kad KPP veiksmai būtų labiau orientuoti į rezultatus ir atskaitingą. Todėl rengiant KPP reikia nustatyti procedūras ir sąlygas:

- SV modelių kokybei užtikrinti; ir
- veiksmingam SV rezultatų panaudojimui.

2014–2020 m. kaimo plėtros programoms rengiama nauja SV sistema, kuri bus taikoma KPP priemonėms ir tikslinėms sritims. Tai padidins KPP pajėgumą labiau orientuotis į rezultatus, ir programų rengėjai nuo pat pradžių turėtų atsižvelgti į naują sistemą.

Naudinga informacija apie 2014–2020 m. kaimo plėtros programų *ex ante* vertinimo procesus skelbiama Europos kaimo plėtros vertinimo tinklo dokumente „Getting the most from your RDP“⁷.

Galiojanti bendra stebėsenos ir vertinimo sistema lieka svarbiausia KPP rengėjų orientacine priemone. 2014–2020 m. laikotarpiui stebėsenos ir vertinimo sistema modernizuojama taip, kad apimtų abu BŽŪP ramsčius. Tai padės toliau gerinti valstybių narių paramos kaimo vietovių plėtrai matomumą.

Kita 2014–2020 m. KPP stebėsenos ir vertinimo naujovė – vertinimo planų naudojimas. Rengiant programą reikės taip pat parengti tuos vertinimo planus ir dėl jų sutarti. Vertinimo planų turinys turės paaiškinti ir oficialiai įtvirtinti SV detales, tarp jų – SV vykdymo terminus, duomenų rinkimo sistemas ir procedūras, kuriomis nustatomi vertinimo išvadų naudojimo būdai.

Naujoms KPP nereikės laikotarpio vidurio vertinimo, tačiau 2017 m. ir 2019 m. reikės parengti išplėstines KPP metines įgyvendinimo ataskaitas. 2017 m. KPP metinėse įgyvendinimo ataskaitose bus nurodomi pokyčiai, kurių galėtų reikėti kaimo plėtros programose. 2019 m. KPP metinėse įgyvendinimo ataskaitose bus išsamiau apžvelgti ligi tol KPP pasiekti rezultatai.

7 Šio leidinio versijos įvairiomis kalbomis skelbiamos adresu:

http://enrd.ec.europa.eu/evaluation/library/evaluation-helpdesk-publications/en/evaluation-helpdesk-publications_en.cfm

Sprendimai dėl veiklos rezervo lėšų panaudojimo bus priimti 2019 m. remiantis sukonkretintu rinkiniu etapinių gairių, kurios turi būti suderintos su KPP pagrindinių rodiklių rinkiniu. EKPT seminario SV darbo grupės dalyviai nurodė, kad rengiant programą reikia kruopščiai pasirinkti veiklos rezervo rodiklius. Jie turėtų atitikti bendrą intervencijos logiką, dėl kurios sutarta su kaimo plėtros programa suinteresuotomis šalimis, ir reikia vengti rizikos netyčia įterpti šališkų elementų.

Veiklos rodiklių skaičius naujuoju programos laikotarpiu bus sumažintas siekiant supaprastinti ir sustiprinti KPP valdymą.

KPP rengėjams taip pat svarbu atsižvelgti į duomenų šaltinių, pavyzdžiui, konteksto rodiklių, palyginamumą. Tie šaltiniai turi būti užtikrinti ES lygmeniu. Rengiant programą taip pat reikia atsižvelgti į sistemas, kurios orientuotos į rezultatus, priemonės lygmeniu (ir kitais lygmenimis), kad būtų didinamas pažangos siekiant horizontaliųjų (esminių) temų (inovacijos, aplinka ir veiksmai klimato srityje) matomumas⁸.

Priminimai KPP rengėjams apie stebėseną ir vertinimą:

- programoje tinkamai numatius stebėseną ir vertinimą KPP veiksmai taps žymiai kokybiškesni;
- labiau pabrėžiant į rezultatus orientuotus modelius pagerės KPP veiksmų matomumas;
- vertinimo planai bus vertinga stebėsenos ir vertinimo valdymo priemonė;
- stebėsenos ir vertinimo procedūros ir rodikliai KPP paprogramiams, veiklos rezervas ir horizontaliosios temos turi būti suformuluotos taip, kad derėtų su visa KPP.

8 Parengtas darbinis dokumentas, kuriame pateikiami patarimai dėl naujoms KPP reikalingų rodiklių planų. Su juo galima susipažinti EKPT interneto svetainėje, kurioje skelbiama „Sėkmingo KPP programavimo“ seminario medžiaga. Toje pačioje svetainėje skelbiamas pirminis naujoms kaimo plėtros programoms taikytinų tikslinių rodiklių ir rezultatų rodiklių sąrašas (jis pažymėtas kodu WS6): http://enrd.ec.europa.eu/en-rd-events-and-meetings/seminars-and-conferences/successful-programming_en/en/successful-programming_en_home.cfm

Bendruomenės inicijuojamai vietos plėtrai ir LEADER sąsajoms su naujomis KPP skirtos darbo grupės išvados

Būtų sveikintina galima plėtros sinergija, kuri įmanoma įtraukiant į 2014–2020 m. laikotarpio programą ilgalaikes skirtingų teritorinių suinteresuotųjų šalių, naudojančių LEADER metodiką, tarpusavio sąsajas. Tarp tų suinteresuotųjų šalių yra KPP vietos veiklos grupės, žuvininkystės vietos veiklos grupės ir kitos grupės, kurios dalyvauja, kai ESI lėšos naudojamos bendruomenės inicijuojamos vietos plėtros tikslams.

Rengiant KPP svarbu turėti omeny būtinybę užtikrinti, kad LEADER grupės šalintų vietos plėtros strategijų įgyvendinimo silpnąsias vietas, kurias nustatė Europos Audito Rūmai⁹. Pavyzdžiui, reikia į KPP įtraukti procedūras LEADER grupėms ir taip užtikrinti, kad visi finansuojami projektai ir LEADER grupių vykdomi veiksmai būtų aiškiai susiję su vietos plėtros strategijos bendraisiais tikslais. Tuo tikslu reikia naudoti atrankos kriterijus ir stebėsenos sistemas kaip priemones, kuriomis tikrinama, ar projektais palaikoma vietos plėtros strategijos intervencijos logika, ir ar LEADER lėšos leidžiamos tam, kam numatyta.

Siekiant supaprastinimo, didžioji dalis LEADER lėšų nuo 2014–2020 m. kaimo plėtros programų bus įtrauktos į programas vien prie 6B tikslinės srities „vietos plėtros kaimo vietovėse skatinimas“, tačiau dėl horizontalaus LEADER pobūdžio jos bus svarbios ir visoms kitoms KPP tikslinėms sritims.

Numatoma, kad didžiausia pirmenybė bus teikiama užimtumui; užimtumas taip pat bus pagrindinis veiklos rodiklis LEADER lėšomis finansuojamiems KPP rezultatams. KPP rengėjams taip pat bus svarbu laikytis nuoseklaus požiūrio į LEADER veiklą didinant užimtumą ir nuosekliai vykdyti jos stebėseną.

Iš naujo numatoma galimybių LEADER grupėms gauti daugialypio finansavimo iš skirtingų biudžetų, šioms vietos plėtra suinteresuotoms šalims atsiveria kelias imtis gerokai didesnio vadovaujamojo vaidmens įvairiais aspektais skatinant augimą ir gerovę savo teritorijose.

Tačiau rengiant KPP reikėtų atsižvelgti į tai, kad gali būti išlikęs poreikis stiprinti LEADER grupių gebėjimus veikti naujomis daugialypio finansavimo aplinkybėmis. Todėl į programą gali prireikti įtraukti galimybes sustiprinti įgūdžius ir kompetencijas, kad LEADER grupėms būtų padėta veiksmingai

koordinuoti finansavimo, kuris galėtų būti skirtas teritoriniams vietos plėtros sprendimams, konsolidavimą¹⁰.

Išmėginamos bandomuosius modelius ir ieškodamos sėkmės veiksnių gerojoje patirtyje, jau sukauptoje koordinuojant daugialypį finansavimą (pavyzdžiui, derinant EŽŪFKP ir Europos žuvininkystės fondo lėšas), KPP institucijos gali sėkmingiau suprogramuoti savo pačių etapinius planus, kuriuos naudodamos jos toliau populiarintų LEADER metodiką 2014–2020 m.

EKPT seminaro dalyviai išklausė argumentus, kodėl daugialypio finansavimo vietos plėtros strategijų netinka „nuleisti iš aukščiau“. Buvo pasiūlyta gairių, kaip sudaryti sąlygas, kad procesas išsirutuliotų natūraliai, savo tempu, ir atitiktų vietos teritorijų paklausos bei pajėgumo lygius.

Tačiau gali įvykti taip, kad 2014–2020 m. laikotarpio pradžioje tebevyraus iš vieno šaltinio finansuojamos vietos plėtros strategijos.

Paskatinti šį permainų procesą ir sudaryti jam sąlygas galima į programą įtraukiant:

- nacionalinę teisinę bazę, kuri užtikrintų suderintas skirtingų lėšų skyrimo sistemų taisykles;
- paramą suinteresuotųjų šalių pajėgumams stiprinti, kad kiekvienam proceso dalyviui būtų lengviau suprasti įvairias perspektyvas ir esamas veiklos aplinkybes;
- reguliarius skirtingose finansavimo sistemose dalyvaujančių institucijų bendradarbiavimo susitikimus; toks bendradarbiavimas turėtų sieti viena kitą atitinkančias nacionalinio, regioninio ir vietos lygmens organizacijas. Į programą gali būti įtrauktos komunikacijos priemonės siekiant skatinti dialogą, kurio tikslas – nustatyti iššūkius, sutvarkyti silpnąsias vietas ir padėti sklandžiau vykdyti prieinamų daugialypio finansavimo galimybių sklaidą.

Jei pasirenkamas daugialypio finansavimo modelis, tai patariama vietos veiklos grupių atranką vykdyti koordinuotai. Tai gali būti daroma skelbiant jungtinius kvietimus teikti pasiūlymus ar pasitelkiant nacionalinio ar regioninio lygmens atrankos komitetą, kuriame dalyvautų fondų atstovai.

Galimybė įtraukti tarpines institucijas į LEADER administravimą išliks ir 2014–2020 m. laikotarpiu. Tos galimybės gali būti įtrauktos į programą siekiant dvejopo tikslo:

- pagal „vieno langelio“ principą sudaryti LEADER grupėms galimybę gauti informaciją finansavimo (tiek daugialypio, tiek iš vieno šaltinio) klausimais; ir (o tai ne mažiau svarbu)
- sumažinti valdymo institucijoms kylančią riziką perdėm apsikrauti administracinio tvarkymo darbais. Pastarasis tikslas galėtų padėti valdymo institucijoms išsaugoti strateginį priežiūros vaidmenį kontroliuojant LEADER įgyvendinimo koordinavimą ir kokybę.

Tarpinės institucijos taip pat labiau pajėgios įgyvendinti EKPT seminaro dalyvių raginimus dėti pastangas, kad mažesniems projektams programoje būtų numatytos paprastesnės procedūros. Valstybėms narėms bendradarbiaujant būtų galima nustatyti gerą patirtį tokių procedūrų klausimais ir ją pasidalyti.

Priminimai KPP rengėjams, kaip sukurti ilgalaičius skirtingų teritorinių suinteresuotųjų šalių, naudojančias LEADER metodiką, saitus:

- norint, kad visos LEADER lėšos būtų išleistos tam, kam numatyta, reikia pakankamo pajėgumo;
- svarbiu LEADER tikslu bus darbo vietų kūrimas;
- LEADER grupėms reikia padėti, kad jos kiekviena savo tempu pradėtų gauti finansavimą iš skirtingų šaltinių;
- tarpinės institucijos gali suteikti naudingą techninę pagalbą LEADER grupėms ir KPP institucijoms.

Daugiau informacijos

Visa seminare pateikta sėkmingo programavimo medžiaga skelbiama internete:

http://enrd.ec.europa.eu/en-rd-events-and-meetings/seminars-and-conferences/successful-programming_en/en/successful-programming_en_home.cfm

doi:10.2762/53085

ISBN 978-92-79-28916-3

9 789279 289163

Leidinių biuras